

Sobre la persecució religiosa de clergues canetencs

El cas de mossèn Ramon Fors i Vidal

(Conversa amb Josep Rovira Fors)

Xavier Mas Gibert
Centre d'Estudis Canetencs

*On the religious persecution of clergy from Canet de Mar.
The case of Reverend Ramon Fors i Vidal*

Les peripècies del prevere canetenc mossèn Ramon Fors i Vidal durant la revolució anarquista de l'estiu de 1936 a la vila de Monistrol de Montserrat, fugida, exili i retorn.

This article considers the struggles of Reverend Ramon Fors i Vidal, a priest from Canet, during the anarchist revolution of the summer of 1936 in the town of Monistrol de Montserrat, including his escape, exile and return.

Paraules clau: Revolució a Monistrol el juliol de 1936, assalt i defensa del Monestir de Montserrat. Fugida de catòlics a Itàlia, retorn després de la guerra 1936/39. Conducta exemplar Mn. Ramon Fors.

Key words: July 1936 Revolution in Monistrol, attack and defence of the Monastery of Montserrat, escape of Catholics to Italy, return after the 1936-39 Spanish Civil War, exemplary conduct of Reverend R. Fors.

Després d'haver publicat el meu llibre sobre la guerra i la revolució a Canet, la seva lectura va provocar en algunes persones l'efecte de fer-los recordar o reviure alguns fets i vivències que jo no coneixia i que, d'haver-los conegut, hi haurien figurat de ben segur.

D'aquestes noves, vaig fer-ne les fitxes corresponents per si un dia es feia una altra edició del llibre i els hi podria incloure. Al cap de dinou anys però, aquesta possibilitat la dono pràcticament per perduda, però em sabia greu que aquests fets, o si més no els més destacats, no poguessin veure la llum i és per això que vull tractar de publicar-los encara que sigui en forma d'article.

Una d'aquestes notícies és la que figura a continuació i la dec a en Josep Rovira Fors (Canet de Mar 1923/2020). El protagonista va ser mossèn Ramon Fors i Vidal, oncle matern del meu interlocutor i germà de Josep Fors i Vidal (1890/1956), l'alcalde catalanista i d'esquerres més carismàtic de la història de Canet.

Recordo Mn. Ramon Fors i Vidal de quan jo era infant i el meu pare em feia anar a portar algun encàrrec de la revista *Pedracastell* a la casa d'en Josep Rovira al carrer de la Font que feia de seu editorial. Recordo Mn. Fors perquè a vegades era

Mn. Ramon Fors. AMCNM - Fons Rovira Fors

qui m'obria la porta. Era un home molt alt i personat, com tots els seus germans, però ell encara ho semblava més degut a la sotana. Mn. Ramon tenia molt acusats els trets familiars dels Fors, llavors encara no era calb, tenia els cabells molt arrissats, perfectament agafats al crani i se li començaven a agrisar. El recordo sobretot quan m'obria la porta, ho feia d'una revolada. Davant d'aquell gran home que em contemplava des de les altures sense dir res, jo quedava mut i encongí. La impressió no em deixava ni obrir la boca i llavors, amb una veu de xantre eclesiàstic pausada i ressonant, em preguntava què volia, lacònicament. Finalment devia respondre que duia aquell paper o papers per en Pep Rovira i això era tot...

La història de la persecució de Mn. Ramon Fors val la pena publicar-la per salvar de l'oblit un exponent més de la persecució religiosa de la tragèdia incivil, però sobretot perquè demostra quina mena d'home i de cristià era aquest clergue canetenc.

A nivell local, l'entitat carismàtica de Josep Fors i Vidal –el germà polític– possiblement havia fet ombra –si més no pública– als seus germans i germanes, que no eren pas persones irrelevantes. Eren cinc germans, si no m'equivoco, dues dones i tres homes. La germana gran Fors i Vidal era l'àvia de la inoblidable Maria Teresa Castells, la mare dels germans Josep M. i Joan Ramon Mainat. Tant les germanes com els germans de l'alcalde Josep Fors eren tots físicament apersonats, llevat de la senyora Teresita que era d'una complexió més senzilla. Físicament la senyora Teresa era l'única que no tenia

la ufana dels seus germans, era de mesura regular, molt intel·ligent, molt ben educada i pausada. Aquesta senyora, mare de quatre nois, que no eren altres que el també alcalde i historiador Josep Rovira Fors i els seus germans: Joan, Joaquim i Ramon. A Canet tothom la coneixia per la Teresita Fors, pel costum de les famílies de la burgesia d'origen colonial –que era el d'aquesta família– que, si bé parlaven en català com tothom, segons quins prenom els traduïen al castellà caribeny.

Mentre em documentava per a redactar la meua obra *Guerra i revolució i contrarevolució a Canet de Mar 1936/1943*, m'havia servit llargament de l'excel·lent memòria d'en Josep Rovira Fors: un dels nostres temes de conversa preferits era el de la guerra i la revolució a Canet, però no va ser fins al cap de deu anys d'haver publicat el llibre que no va explicar-me què li havia passat al seu oncle capellà durant la guerra. Ho va fer de forma inesperada la tarda del 16 de febrer de 2011, asseguts en un dels cafès de la riera d'Arenys de Mar. Josep Rovira es va deixar anar en el que semblava un rapte o atac de memòria sobtat. El relat va ser a raig i el transcriuré en primera persona del singular, que és la que s'acosta més a com va descabdellar Josep Rovira.

«Quan pel juliol del 36, arran del cop militar, va esclatar la revolta anarquista, el meu oncle Mn. Ramon Fors i Vidal era rector de Monistrol de Montserrat. La FAI d'aquest poble va detenir-lo a ell i a l'exalcalde de dreta; devien considerar-los les personalitats civil i eclesiàstica de més relleu del poble. Els faiers no solament es van mostrar decidits a assassinar-los, sinó que abans de fer-ho, els van organitzar un escarni brutal i sagnant: l'assistència 'en vida' al seu propi enterrament. Els van fer construir els taüts a mida i van obligar-los a posar-s'hi ells mateixos. Els milicians, disfressats amb els revestiments de dol dels capellans que hi havia a l'església, improvisaren unes exèquies com si es tractés d'una befa de Carnestoltes. Després de tot això, assassinaren l'exalcalde sense mirament i a Mn. Ramon Fors li van dir que de moment se'l reservaven perquè l'endemà anirien a assaltar el monestir de Montserrat i el farien servir d'escut humà. L'endemà al matí doncs, armats fins a les dents i amb el rector al mig van pujar al Monestir de Montserrat i tal com havien dit que farien, posant-se'l al davant, començaren a avançar pel passeig que encara avui dona a les dependències monàstiques. Com que ningú no va disparar des de dins, com ells s'esperaven, quan van arribar a la porta, van començar a cridar i colpejar-la amb les culates dels fusells fins que els frares aterrits els obriren sense fer la menor oposició. En aquell instant crític, van arribar els mossos d'esquadra enviats pel conseller de cultura de la Generalitat, Ventura Gassol. El cap d'aquesta força, un home intel·ligent i experimentat, només de veure l'escena es va fer càrrec del que es tractava. Llavors, fent veure que sabia qui era Mn. Ramon Fors, cridant i baladrejant

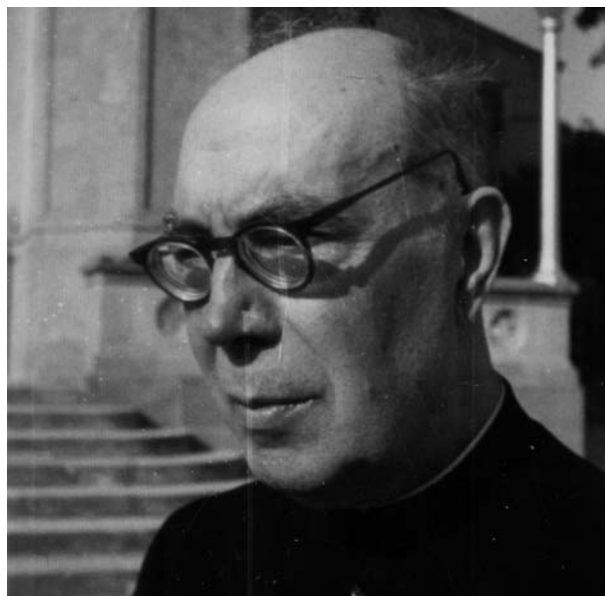
Mossèn Ramón Fors, portador del Santíssim sota pali, durant una de les processons del Congrés Eucarístic de Barcelona, l'any 1952. Foto: Oleguer Verge.

com ells, dient que (d'un paio com aquell) volia ocupar-se de liquidar-lo personalment.

Gràcies a aquesta estratagema i sense que se n'adonessin, els el va treure de les mans. Ramon Fors va sortir sa i estalvi de Montserrat escortat pels mossos d'esquadra. El van dur a la seva comissaria de Barcelona. Des d'allí, mossèn Ramon per telèfon es va poder posar en contacte amb el seu germà Josep de Canet, que es va mobilitzar immediatament per portar-lo a un lloc segur. De la comissaria, el capellà en va sortir disfressat d'obrer, amb granota i espadenyes i van dur-lo a un pis/amagatall de Barcelona mateix. Quan van saber que al port hi havia atansat un vaixell de guerra italià dels que s'emportaven la gent de dreta en perill de ser assassinats, mossèn Ramon, disfressat de nou amb la mateixa indumentària de proletari i amb un cabàs d'eines a la mà, se'n va anar al port de dret. Arran de la passarel·la d'embarcament del vaixell hi havia milicians armats que filtraven tothom que volia pujar-hi. Mn. Ramon, que sabia molt bé l'italià, parlant en aquesta llengua els va fer creure que formava part de la tripulació i que havia baixat a terra per efectuar operacions de manteniment. El personal de bord va captar l'estratagema i ho va corroborar de seguida. Gràcies a això, Mn. Ramon Fors va poder embarcar i salpar cap a Itàlia i salvar de nou la seva vida.

Després de la guerra, el nou bisbe de Barcelona Gregorio Modrego Casaus, que havia estat company d'estudis de Mn. Ramon Fors de jove a Roma, va atorgar-li una de les parròquies de la ciutat (la que era o és a prop del mercat del Ninot). El més exemplar del seu cas però, encara estava per arribar. L'antic President del Comitè de Monistrol, el mateix que havia dirigit les ignomínies contra ell que he explicat, va ser detingut i havia de ser jutjat en *Consejo Sumarísimo de Urgencia*. Mn. Ramon Fors va ser citat a declarar per part de l'acusació com a testimoni principal. Les declaracions de Mn. Ramon Fors però, van resultar decisives per a salvar el seu antic botxí. No solament no va acusar-lo sinó que, davant les acusacions del fiscal, Mn. Ramon, no només va afirmar que no recordava res, sinó que ni tan sols el coneixia! El seu testimoni era o havia de ser el més decisiu de tots però va ser-ho de manera adversativa i no el van condemnar a mort, tal i com era ben segur del tot si mossèn Fors hagués explicat la veritat. La cosa no es va acabar pas aquí. Aquest home tenia una filla malalta de tuberculosi –que en aquell temps era una malaltia mortal de necessitat–, gràcies als bons oficis de Mn. Ramon, va poder ingressar en un sanatori i també va salvar-li la vida.

Després de la guerra, mossèn Ramon també va poder fer pel seu germà Josep el mateix que aquest havia fet per ell, o sigui, salvar-li la vida. Josep Fors i Vidal, absolutament convençut que, com que ell no havia fet cap mal a ningú no li podia passar res, no va voler marxar amb la retirada de les tropes republicanes. No podia estar més equivocadament. A Canet, els feixistes vencedors van fer Josep Fors el principal

Mossèn Ramón Fors davant el Santuari de Canet. Foto: Família Rovira-Gabarró.

responsable de tots els crims i disbauxes vandàliques de l'estiu del 36 i van convertir-lo en l'objectiu principal de la seva venjança. El capitost dels feixistes locals no s'estava de dir públicament que ell donaria els caps de tots els milicians de la FAI i el POUM del poble a canvi del cap d'en Josep Fors.

Per una confidència del fill d'un dels feixistes, la família de Josep Fors va saber que havien descobert el seu amagatall a Barcelona i que es disposaven a detenir-lo. Es van mobilitzar immediatament i van canviar-lo de pis, només per unes hores, perquè l'endemà de matinada, amb un cotxe de lloguer i un xofer de confiança, mossèn Ramon, vestit de capellà de cap a peus i Josep Fors assegut al costat, va acompanyar-lo fins a Puigcerdà. El rector del municipi era un company i amic d'absoluta confiança de mossèn Ramon, i ell mateix havia contactat un contrabandista que, a la que va ser fosca es va emportar Josep Fors a França. L'endemà ja es va poder instal·lar a Prada de Conflent on hi va viure els darrers anys de la seva vida.

Mossèn Ramon Fors va dedicar els seus últims anys de servei eclesial com a rector de la parròquia de Sant Cugat del Rec, anomenada de san Cucufate durant el franquisme, avui desapareguda, i que se situava al bell mig del barri de la Ribera de la capital catalana. El dia 22 de febrer de 1966 se li van celebrar les exèquies a la seva parròquia titular, essent traslladat després al cementiri del seu poble natal on fou sebol·lit. Tenia 74 anys.

PS. M'havia explicat la Magda Soler, neboda de Josep Fors, que durant els anys que els seus oncles van ser exiliats a Prada, quan volien anar-los a veure, utilitzaven els mateixos bons oficis del rector de Puigcerdà i del mateix contrabandista que havia ajudat a travessar la frontera al seu oncle. Un cop a França, la Magda havia de caminar un tros camps a través fins a la carretera en la qual Josep Fors ja l'esperava amb un taxi de Prada.